

se, hvad der skulde være i Veien for at tillade dem at udtale deres Tanker og Ønsker for Rigsdagen som for Regeringen, naar de gjøre det i en sammelig Form. Hvis man ikke vil gaa ind paa deres Tanker, kan man jo lade være, som man gjorde f. Ex. i Valgmenighedsagen, da 6 Biskopper og 800 Præster udtalte sig imod Loven, og man desuagtet ikke tog Hensyn dertil. Jeg ser altsaa ikke, at der kan være Noget i Veien for at give Embedsmændene i det Hele saadan Ytringsfrihed; men det forekommer mig, at i det Dødblik man vil forhindre Embedsmændene i at udtale sig anderledes, end deres Overordnede ønske, berøver man deres Ord al Kraft og afstærker den i Virkeligheden fra enhver Deltagelse i det offentlige Liv og den offentlige Forhandling. General Dreners bekendte Skrivelse til Officererne har ganske vist i høi Grad taget Kraften af Officerernes Ord, naar de tale for det, de anse for en Livsag for Landet. Det have vist de Fleste følt, at efter den Skrivelse hører man paa deres Udtalelser paa en ganske anden Maade, end man vilde have gjort, hvis man var sikker paa, at de havde Lov til ogsaa at sige det Modsatte. Og hvis dette gjælder Embedsmændene i Almindelighed, gjælder det særlig Præsterne; thi hvis Præsterne ikke have Lov til at tale frit efter deres Overbevisning om saadanne Forhold, ville deres Ord blive betydningsløse, og de ville komme til at staa i Menighederne som Folk, der ikke have samme borgerlige Ret som Medlemmerne af deres Menigheder, som dem, der ikke kunne tage Del i Forhandlingen om de kirkelige Forhold. Hvis det blev Ulsaldet, tror jeg, at Folkekirken vilde lide megen Skade derved, thi det vilde næppe være til Gavn for Folkekirken's Udvikling, om Præsterne bleve udelukkede fra at tage Del i den kirkelige Frihedsbevægelse, men det blev overladt til de læge Menighedsmedlemmer alene at udtale sig om disse Sager og indgive Andragender berom. Netop fra konservativ Side forekommer det mig, at man maatte søge en Garanti deri, at Præsterne havde Lov til ligesom andre Statsborgere at udtale sig om disse Forhold. Ja, hvis den ærede Minister havde villet forhindre Præsterne i at vedblive at være Ledere af den kirkelige Bevægelse, saa havde det været et ret sniibt Strid i rettesætte dem, som stet er; men det har næppe været Meningen med Trettesættelsen. Jeg har overhovedet efterhaanden faaet mere og mere ondt ved at forstaa Meningen med denne Skrivelse. Den høitærede Minister sagde, at den var ikke kommen i Brede, ja det er meget muligt; men jeg tror dog ikke, at man kan forstaa den anderledes end som et Lune af den høitærede Minister. Det er jo blevet oplyst idag, hvorledes den er stridende mod hele den almindelige Praxis hertilands, og nogen virkelig Grund har den meget ærede Minister, som sagt, ikke givet, saa at det er overmaade vanskeligt for os at forstaa den, og saa meget

mindre kunne vi selvfølgelig billige den. Den ærede Minister udtalte blandt Andet, at nu var der Fare ved at faae de kirkelige Friheds spørgsmål bragte frem; men det var der ikke, da de først bleve reiste, thi dengang vare alle enige om det Væsentligste. Sa, den høitærede Minister maa enten have en meget kort Sukommelse, eller han maa ikke kjende sin danske Kirkehistorie ret godt, naar han kan tro, at man i 1825, da disse Spørgsmaal først kom frem, eller i Begyndelsen af Trediverne, var enig om det Væsentlige, at f. Ex. Grundtvig og Clausen dengang vare enige om det Væsentlige. Nei, det var tværtimod saaledes, at disse Spørgsmaal bleve reiste paa en Tid, da der var en stærk rationalistisk Bevægelse i Kirken, som de kirkeligsinde Folk betegnede som grundforskjellig fra den virkelige Kristendom, og under saadanne Forhold bleve Frihedskrævne reiste, ibet man erkjendte, at, naar der skal kæmpes om aandelige Sager, maa der kæmpes paa lige Trin, at Forhandling mellem Landens Modsatninger kan ikke blive, hvad den skal være, naar den staaar særlig begunstiget fremfor den Anden. De hør saa vidt muligt staa lige og saa søre Kampen med aandelige Vaaben alene. Det er ogsaa i den Hæning, at Andragerne fra Afløv for en stor Del have udtalt sig i deres Adresse. Jeg begyndte med at henvise til den høitærede Ministers Udtalelse om, at han ikke vilde skade Folkekirken, og han er vel heller ikke kommen til at skade den ved denne Trettesættelse; thi saavidt jeg har forstaaet de vedkommende Præsters Erklæringer, er der ingen af dem, som har ifinde at følge den, og forsaavidt kommer den ikke til at gjøre Noget Fortræd; men hvis den var bleven fulgt, tror jeg — som jeg for lidt siden paaviste —, at det vilde have paaført Folkekirken ubodelig Skade. Jeg tror overhovedet, at den ærede Minister ved hele den Maade, hvorpaa han mener at kunne styre Folkekirken, ikke gjør Gavn, men snarere Skade, saaledes ogsaa ved en Udtalelse som den idag om, at det ikke gif an, at Menighederne stillede sig kritisk overfor Præsterne, saa de lagde Mærke til, hvad der forkyndtes, de skulde tro det paa Autoritet (Sag d: Det sagde Ministeren ikke!). Ja, Tidenden vil vise det, det var en Ytring, der mindede om den bekendte i Erasmus Montanus, „at saadanne Folk have ingen Tro, men maa tro, hvad jeg og andre lærde Folk sige“, og den Slags Udtalelser gjøre mere Skade end Gavn; de opvække Kritiken meget stærkt, ikke blot den uberettigede, men ogsaa den berettigede; ligesom jeg ogsaa tror, at disse forskjellige Mærker gjøre Folkekirken en Del Skade og stikke den i et noget komisk Lys. Hvad Lys de enkelte Ministre ved deres Handlinger komme til at stille sig i, maa være deres egen Sag, men Rigsdagen har dog vistnok ogsaa den Opgave at passe paa, at ikke Folkekirken, som understøttes af Staten, bliver stillet i et komisk Lys ved den Maade, hvorpaa den styres. Jeg for mit Vedkommende maa derfor